

Opis kuratorski:

ROLLERCOASTER to program prezentacji tańca współczesnego, realizowany przez Cricotekę i Krakowski Teatr Tańca. Siedem lat ROLLERCOASTERA to ponad 100 wydarzeń i kilkudziesięcna publiczność. Oprócz polskich i zagranicznych spektakli tanecznych odbyły się wykłady, warsztaty, rezydencje artystyczne, pokazy filmów oraz wystawy.

Tegoroczny Rollercoaster wystartował w karnawale i upłynie pod hasłem „FIESTA”! Przed nami premiery, wyjątkowe spotkania i pokazy spektakli, które – mamy nadzieję – dadzą nam wszystkim zastrzyk pozytywnej energii, tak potrzebnej w obecnych czasach. Tegoroczny program koncentrujemy na tym, co optymistyczne. Pragniemy budować przestrzeń wspólnotowego doświadczania radości, afirmacji i świętowania. Choć nie zamierzamy unikać trudnych spraw, często ukrytych w formach zabawnych, kpiących, za przysłoną sarkazmu i ironii, to za każdym razem będziemy szukać w nich nadziei.

Spektakle tworzące program ROLLERCOASTERA zapraszać będą do udziału w Eurypidesowych bachanaliach („**Bachantki**”), performatywnych degustacji kulinarnych („**Breaking Bred**”) czy afirmacji idei toastu („**Stay Hydrated**”). Artystki i artyści będą kreować idealne wizje rzeczywistości pozbawione przemocy i patriarchalnej dominacji („**WARSTWY**”), czy systemowych ograniczeń („**Checkmate**”), zapraszać do afirmacji cielesności i seksualnej tożsamości („**Daddy**”), a także wspólnego przyglądania się kondycji szekspirowskiego błazna w kontekście współczesnego freelansu („**Very funny**”). Program poszerzy spektakl familijny, zachęcający do odkrywania radości z eksploracji ludzkiego ciała („**Mój ogon i ja**”).

W programie Rollercoastera 2025 znalazły się dwie premiery zagranicznych zespołów tanecznych, przygotowane przez polskich choreografów! Cieszymy się, że polscy twórcy i twórczynie, doceniani są za granicą, a ich prace choreograficzne prezentowane są także w szerszym, europejskim obiegu.

Dirty Dancing, rumuńskiego M-Studio w choreografii Eryka Makohona eksplorować będzie tematy tego co w nas ukryte, podskórne, a w spektaklu zostaje uwolnione i wydobyte.

Four Seasons, węgierskiego Central Europe Dance Theatre, w choreografii Macieja Kuźmińskiego, nawiązuje do czterech pór roku Vivaldiego. Cykl kończy wiosna, dająca nowy początek i niosąca nadzieję, którą twórca odnajduje we wspólnotowości.

W programie znalazła się także polska premiera, realizowana przez Katarzynę Żeglicką i Alicję Czyczel, w ramach europejskiego projektu „Europe Beyond Access”, przy wsparciu produkcyjnym m.in. Krakowskiego Teatru Tańca. Artystki wykonają choreografię opartą na anarchistycznym tańcu współczesnym, odrzucającą cielesne i ruchowe normy, karnawalizując znany nam porządek działań scenicznych. Spektakl „**Warstwy**” to spełnienie marzeń jego twórczyń o idealnym procesie produkcji spektaklu.

W ramach ROLLERCOASTERA odbędzie się Dance Communication Lab – trzydniowe spotkanie zawodowych tancerzy z Węgier, Szwecji, Słowenii, Rumunii, Chorwacji i Polski, którzy poprzez improwizację wymienią się narzędziami twórczymi. Motywem spotkania będzie FIESTA, a liderką warsztatów będzie Aleksandra Bożek-Muszyńska, charyzmatyczna performerka, słynąca z ironii i dowcipu.

Żeby fiesta mogła być radością, afirmacją i pozytywną energią, potrzebne są warunki, które pozwolą z równym szacunkiem traktować wszystkie osoby uczestniczące w procesie. W ramach tegorocznego programu zaprosimy na rozmowę wokół trzech publikacji, które przynoszą najnowszą wiedzę o dynamicznie rozwijającej się dyscyplinie, jaką jest koordynacja scen intymnych, pokazując ją w

szerszych kontekstach teoretycznych oraz na tle przemian we współczesnym teatrze i sztuce. Do rozmowy, którą poprowadzą Izabela Zawadzka oraz Katarzyna Waligóra zaproszone zostały osoby reprezentujące środowisko tańca – tancerki i choreografki, Dominika Wiak i Daniela Komędera oraz choreograf i pedagog Eryk Makohon.

PROGRAM:

7 lutego, 18:30

The Four Seasons

spektakl

Közép-Európa Táncszínház / Central Europe Dance Theatre

Choreografia: Maciej Kuźmiński

Kuźmiński sięga do rytuałów Europy Środkowo-Wschodniej i reinterpretuje je w kontekście XXI wieku. Czerpie inspirację ze słynnych utworów skrzypcowych Vivaldiego. Cztery pory roku w spektaklu tworzą cztery różne atmosfery. Chociaż różnią się pod względem języka ruchowego, są ze sobą ściśle powiązane dramaturgicznie. Co zaskakujące, spektakl rozpoczyna sezon letni. Reinterpretując węgierską tradycję Twórcy odnoszą się do relacji pomiędzy społecznością a jednostką. Jesień eksploruje tematy współistnienia, trwałości i relacji między człowiekiem a czasem. Sezon zimowy ilustruje odrodzenie, świadomą refleksję i tworzenie indywidualności. Wreszcie, Wiosna porusza tematy wolnej woli. Obiecuje nowe początki i daje nadzieję...

Występują: tancerze Central Europe Dance Theatre

Kostiumy: MOME costume design students Andrea Kovács, Ádám Ellenbacher, Laura Hoover, Laura Kókai, Zita Szimonetta Lóki.

Kierownik ds. kostiumów: Edit Szűcs

Muzyka: madla-music montage

Dramaturgia: Lili Stern

Reżyseria światła: Selmeczi Mercédesz

Asystentka: Adrienn Mádi Horváth

Choreograf: Maciej Kuźminski

Manager: Virág Sóthy

Produkcja: Réka Gerlits

Spektakl powstał w ramach programu **Beyond Fronta: Bridging Periphery**

13 kwietnia, godz. 16:30

Sceny intymne w tańcu

Spotkanie

Jednym z tematów podejmowanych w tegorocznej odsłonie Rollercoastera jest kwestia bezpieczeństwa i narzędzi pracy twórczej w duchu świadomej zgody i poszanowania granic.

Podczas spotkania skupimy się na znaczeniu koordynacji scen intymnych w teatrze i tańcu oraz narzędziach służących tworzeniu bezpiecznej przestrzeni artystycznej. Tematy te były przedmiotem badań zespołu projektu „Bezpieczna przestrzeń. Dobre praktyki i narzędzia służące transformacji kształcenia teatralnego”, realizowanego w Akademii Teatralnej im. Aleksandra Zelwerowicza w latach 2022-2024.

W ramach projektu powstały trzy publikacje: „Seks na scenie. Najlepsze praktyki, narzędzia i techniki koordynacji scen intymnych w teatrze” (Chelsea Pace, Laura Rikard), „Koordynacja scen intymnych w teatrze i filmie. Skrzynka z narzędziami”, „Nowe wrażliwości w sztukach performatywnych, teatrze i filmie. Skrzynka z teoriami”. Publikacje te dostarczają najnowszej wiedzy o koordynacji scen intymnych w kontekście bezpieczeństwa, inkluzywności i demokratyzacji procesów artystycznych.

W spotkaniu wezmą udział: Daniela Komędera (tancerka, choreografka), Eryk Makohon (choreograf, pedagog), Dominika Wiak (tancerka, choreografka), a rozmowę poprowadzą: Izabela Zawadzka oraz Katarzyna Waligóra

13 kwietnia, godz. 18:30

Bachantki

Spektakl

„Bachantki” to opowieść o zemście, potrzebie bycia widzianym i energii seksualnej jako siły życiowej. Dionizos i Penteus reprezentują skrajne postawy – ekspansja Dionizosa zawstydza Penteusa, który kieruje się lękiem. Konflikty rodzinne i walka o władzę prowadzą bohaterów do tragicznych konsekwencji.

Choreografka Daniela Komędera, reżyserka Daria Kopiec oraz kompozytorka Aleksandra Gronowska reinterpretują klasyczny tekst Eurypidesa, ukazując jego aktualność we współczesnym świecie. Spektakl zgłębia temat boskości w człowieku, odwetu, namiętności i lęku.

Spektakl dyplomowy studentów IV roku Wydziału Teatru Tańca w Bytomiu Akademii Sztuk Teatralnych im. St. Wyspiańskiego w Krakowie.

Tłumaczenie: Jerzy Łanowski

Choreografia: Daniela Komędera

Reżyseria, adaptacja, dramaturgia: Daria Kopiec

Muzyka: Aleksandra Gronowska

Kostiumy: Patrycja Fitzet

Scenografia: Daria Kopiec, Patrycja Fitzet

Koordinacja scen intymnych: Aleksandra Osowicz

Reżyseria światła: Daria Kopiec

Kierownik prób: Paweł Urbanowicz

Asystent z obsady: Weronika Gotowska

Obsada:

Eliza Bilska, Julia Bodziony, Angelika Bosacka, Artur Gołuch, Weronika Gotowska, Nadine Gregor, Rafał Karnicki, Natalia Koper, Ewa Kowalczyk, Weronika Manowska, Zuzanna Meyer, Paulina Michalska, Aleksander Mitura, Michalina Pitry, Aleksandra Płużyczka, Agata Skucińska, Dawid Sozański, Michelle Stolarek

25 maja, 18:30

Dirty Dancing

spektakl

M-Studio

choreografia: Eryk Makohon

Dirty Dancing, rumuńskiego M-Studio w choreografii Eryka Makohona eksplorować będzie tematy tego co w nas ukryte, podskórne, a w spektaklu zostaje uwolnione i wydobyte za sprawą ekstatyczności tanecznej imprezy.

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

18 czerwca, 18:30

Stay Hydrated

spektakl

Unseless Machines

Wyobraź sobie, że podnosisz szklankę do ust i zatrzymujesz się w tym momencie. Z zamkniętymi oczami czujesz chłód, mokry dotyk, oczekiwanie. Powoli przechylasz szklankę, pozwalając, by woda dostała się do środka - nie za dużo, tylko tyle, by się zatrzymać, odetchnąć, poczuć. Pozwalasz jej mieszać się z językiem, nadając mu życie, delektujesz się nią. Gdy spływa do gardła, ogarnia cię fala błogości, to chwila połączenia, czysta ekstaza. A gdyby tak każdy łyk wody był pierwszym w życiu? „Stay hydrated” to zachwycające trio, które bada i rozszerza prostą i powszechną czynność picia do granic możliwości. Wyzwanie zostało postawione w szczerzy, ale zabawny sposób, prowokując 3 niezwykle charyzmatycznych i utalentowanych performerów do wymyślenia jak największej liczby sposobów na spożycie wody. Spektakl jest zadziwiająco zabawny i absolutnie odświeżający. Poprzez skomplikowany ruch powiększa zmysłowe i emocjonalne doświadczenie nawodnienia, zamieniając przyziemne czynności w coś głębszego. Spektakl jest nie tylko zaproszeniem do refleksji nad naszym związkiem z wodą, ale także delikatnym przypomnieniem: „Stay hydrated”

Useless Machines - międzynarodowy zespół teatru fizycznego. Składa się z czterech performerów, pochodzących ze Szwecji, Francji i Korei. Wyróżnikiem grupy jest eksplorowanie humoru i nonsensu poprzez taniec. Tworzą dowcipne spektakle, które rzucają wyzwanie konwencjom tańca i przesuwają granice tego, co można umieścić na scenie. Artyści nie boją się żartować, do swoich występów włączają elementy komedii i satyry.

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

22 czerwca, 18:30

Very funny

spektakl

Głupia&Gruba

Gruba i Głupia, czyli Patrycja Kowańska i Dominika Knapik – twórczynie na co dzień pracujące w teatrach w rolach reżyserek, choreografki i dramaturżki – umieszczają tym razem siebie na scenie. Dynamikę duetu eksplorują przez pryzmat własnych ciał, a do emplois współczesnych artystek freelancerek przymierzają kondycję błazna. Czerpiąc z Szekspirowskiego imaginarium, zestawiają swoje wyraźnie odmienne sylwetki z bohaterami sztuk. Gruba-Kowańska ma warunki, aby performować rubasznego Falstaffa. Głupia-Knapik przywołuje błazny zwinne, wygimnastykowane w ruchu i słowie. Autorki podejrzliwie przyglądają się Szekspirowi i „tradycji artysty geniusza”. Opierają się zarówno na jego błyskotliwym tekście, jak i na własnych żartach czy przewrotnych choreografiach. Dryfując na „Statku głupców” Boscha, igrają z teatralnymi konwencjami, dekonstruując stereotypy dotyczące politycznego potencjału płci, ciała i nędznego losu freelancerek. Stawiają szereg niewygodnych pytań dotyczących (artystycznej) pracy. Robią to, czego nie powinny robić. Mówią to, czego nie powinny mówić. Posługują się błazeństwem „jak koniem trojańskim, w którym kryje się cała armia zmyślnych konceptów...”.

Dzieło Dominiki Knapik i Patrycji Kowańskiej jest jazdą bez trzymanki przez szekspirowskie sceny błazenady, ale opowiada też o innych sprawach: o poczuciu żenady i umiejętności wykorzystywania jej, o granicach w stosunku do swojego ciała, o queerowości, o odwadze i o dyrektorach teatrów nie odpisujących na maile. [...] A przede wszystkim — jest bardzo dużo humoru, a także dystansu do siebie i do spektaklu. —

Reżyseria - Przemysław Gulda

Choreografia, dramaturgia – Gruba i Głupia (Patrycja Kowańska i Dominika Knapik)

Opracowanie muzyczne – Gruba i Głupia

Video - Gruba i Głupia

Kostiumy – Gruba i Głupia

Światło, technika – Wolfgang Macher

Konsultacja muzyczna – Dawid Sulej Rudnicki

Performance: Gruba i Głupia (Kowańska/Knapik)

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

27-29 sierpnia

Dance Communication Lab

Warsztaty

29 sierpnia, 18:30 - pokaz powarsztatowy

Trzydniowe spotkanie zawodowych tancerzy z Węgier, Szwecji, Słowenii, Rumunii, Chorwacji i Polski, którzy poprzez improwizację wymienią się narzędziami twórczymi. Motywem spotkania będzie FIESTA, a liderką warsztatów Aleksandra Bożek – Muszyńska, charyzmatyczna performerka, słynąca z ironii i dowcipu.

31 sierpnia, 10:00 i 13:00

Mój ogon i ja

Spektakl rodzinny

Holobiont

Spektakl taneczny „Mój ogon i ja” to produkcja polskich pionierek w obszarze choreografii eksperymentalnej dla rodzin, docenionego na scenie tanecznej niezależnego kolektywu Holobiont. Spektakl adresowany do rodzin z dziećmi w wieku 3-6 lat w humorystyczny i adekwatny dla młodych widzów sposób opowiada o ewolucji, której jedną z pozostałości jest ludzka kość ogonowa. Podczas wydarzenia twórczynie zaproszą rodziny do wspólnej zabawy ruchowej wraz z performerami i uwolnienia twórczej energii, która często uśpiona ukrywa się w naszych ogonach.

koncepcja: Hanna Bylka-Kanecka

choreografia: kolektyw Holobiont we współpracy z Heike Kuhlmann, Adalisą Menghini i Ka Rustler

kreacja i wykonanie: Aleksandra Bożek-Muszyńska / Magdalena Górnicka-Jottard, Hanna Bylka-Kanecka, Dana Chmielewska / Wojciech Furman

współpraca scenograficzna: Mr.Tail

muzyka: Józef Buchnajzer

produkcja: Fundacja Performat

koprodukcja: Teatr Polski w Poznaniu, Teatr Ochoty w Warszawie

dystrybucja: Performat Production – Karolina Wycisk

Premiera spektaklu była współorganizowana przez Narodowy Instytut Muzyki i Tańca w ramach projektu PolandDances / Rezydencje choreograficzne, współfinansowany ze środków Ministra Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu.

28 września, 18:30

Breaking Bread

spektakl

Cie. Kata Juhasz

Łamanie chleba (przedostatnia wieczerza) odnosi się do biblijnego motywu Ostatniej Wieczerzy. Po raz ostatni uczniowie mogli spotkać się i porozmawiać, podzielić się swoim rozumieniem świata. Uczta, którą proponują artyści i artystki to krok wstecz, aby zwrócić uwagę publiczności na skończoność możliwości dzielenia się. Ta muzyczna uczta to 6-daniowe menu - posiłki mają znaczenie we wszystkich swoich elementach i będą serwowane przez tancerzy i akrobatów w mniej konwencjonalny sposób. Performance zajmuje miejsce zwykłego rytuału, do którego jesteśmy

przyzwyczajeni w restauracjach i zamienia się w czasami surrealistyczną, ale stale wciągającą i spektakularną ceremonię, realizowaną niemal na krawędzi talerza. Jedzenie staje się w międzyczasie punktem wyjścia do zabawnych przerywników. Uczestnicząc w tym choreograficznym przysmaku, ogromny świąteczny stół staje się sceną, a publiczność znajdzie się przy stole.

Wykonawcy: Eszti Kudlák, Fruzsina Markó, Marcell Hován, Kata Juhász, András Déri, Máté Asbót

Choreografia: Juhász Kata

Koncepcja: Tamás Lóky

Szef kuchni: Gábor Kereszty

Wsparcie: Węgierski Narodowy Fundusz Kultury, Ministerstwo Kultury i Innowacji Węgier.

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

15 listopada, 18:30

Checkmate

spektakl

Krakowski Teatr Tańca

Fiesta to zabawa a zabawa to także gry. CHECKMATE to taneczna opowieść o grze w szachy. Sześcioro performerów połączonych kostiumem tworzy gęstą choreografię, która odzwierciedla równocześnie współpracę oraz napięcia, wynikające z dzielenia przestrzeni. „Checkmate” to próba wyzwolenia z opresyjnej struktury i niespełnione marzenie o wolności.

Postaci inspirowane figurami szachowymi, ożywiane ruchem performerów, odsyłają do ważnych tematów społecznych. Królowa jest symbolem władzy i wynikających z niej kosztów. Król to metafora walki o dominację, podziałów politycznych i konfliktów kulturowych. Koń szachowy symbolizuje ruch, wyścig i rywalizację, jego historia odzwierciedla pogoń współczesnego świata, który nieustannie biegnie naprzód, czasem zapominając dokąd zmierza. Pionek to everyman, uwikłany w globalizację, unifikację i schematy. To postać na pozór równa innym, ale w rzeczywistości ograniczona w dostępie do dóbr i możliwości indywidualnego rozwoju, której w teatrze świata rozdano najłabsze karty.

Koncepcja: Eryk Makohon

Choreografia: Eryk Makohon i zespół

Opieka dramaturgiczna: Daria Kubisiak

Kostiumy: Joanna Jaśko – Sroka, Elżbieta Kwasek – Stefańska

Muzyka: collage

Opracowanie muzyki: Krzysztof Skalski

Występują: Agnieszka Bednarz – Tyran, Agnieszka Kramarz, Paweł Łyskawa, Patrycja Marszałek, Jakub Müller, Yelyzaveta Tereshonok

Koordynacja i produkcja: Izabela Zawadzka, Paweł Łyskawa

Identyfikacja graficzna: Weronika Wawryk

Projekt sfinansowany przez Unię Europejską NextGenerationEU w ramach KPO dla kultury.

#NextGenerationEU, #FunduszeUE, #KPOdlaKultury

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

30 listopada

Warstwy

Spektakl

Katarzyna Żeglicka, Alicja Czyczel

Spektakl powstanie w oparciu o radykalną wyobraźnię o antykapitalistycznej i antypatriarchalnej rzeczywistości. Według Alexy Khasnabisha i Maxa Haivena radykalna wyobraźnia czerpie z przeszłości i historii innych oraz stanowi podstawę solidarności i walki z opresją. To zdolność wyobrażania sobie świata i życia takimi, jakie mogłyby być. Artystki przygotowują i wykonają choreografię opartą na anarchistycznym tańcu współczesnym. Anarchizm w tańcu definiują jako odrzucenie cielesnych i ruchowych norm w nim obowiązujących. Choreografii towarzyszyć będzie pokaz multimedialny przygotowany przez Volhę. Inspiracją do powstania spektaklu są losy bohaterki książki Cristiny Morales pt. „Lektura uproszczona” oraz życie malarki Fridy Kahlo. Łączy je doświadczenie niepełnosprawności, ale przede wszystkim niezgoda wobec zastanej rzeczywistości. Twórczynie przyjrzą się możliwościom zmian budowanych przez naszą wyobraźnię. Łącząc indywidualne feminizmy, praktyki cielesne, doświadczenia i definicje utopii stworzą sceniczną historię złożoną z marzeń o anarchistycznym świecie. Wcześniej jednak spróbują sobie odpowiedzieć na pytanie, czy to jest możliwe a jeśli nie to co zrobić, żeby było?

Premiera realizowana w ramach europejskiego projektu „Europe Beyond Access”, przy wsparciu produkcyjnym Krakowskiego Teatru Tańca.

14 grudnia, 18:30

Daddy

spektakl

Joel Bray

„Daddy” to partycypacyjna praca taneczna stworzona przez rdzennego australijskiego choreografa Joela Braya. Od przesłodzonej idylli wspomnień z dzieciństwa po lukrowane ekscesy queerowej dorosłości, „Daddy” jest poszukiwaniem przez Joela Braya miejsca przynależności. W jednej chwili prezentuje dziecięcą niewinność, w następnej emanuje muskularną gejowsko-męską brawurą, by chwilę później upaść na podłogę w męczarniach. Widzowie stopniowo poznają prawdziwą historię utraconej niewinności, kolonizacji i napaści seksualnej, która doprowadziła do jego rodzinnego i kulturowego przemieszczenia. „Daddy” pokazuje również, że Joel Bray, dumny Aborygen, wydaje się czuć bardziej komfortowo w europejskich formach tańca i obrazach niż w swoim własnym

tradycyjnym tańcu. Kręci się i wykrzywia, starając się przypomnieć sobie swojego aborygeńskiego ojca i fragmenty kultury, których się od niego nauczył.

Kreacja, choreografia, wykonanie: Joel Bray

Muzyka: Naretha Williams

Światło: Katie Sfetkidis

Scenografia i kostiumy: James Lew

Współpraca reżyserska: Stephen Nicolazzo

Współpraca choreograficzna: Niharika Senapati

Dramaturgia: SJ Norman

Wsparcie techniczne: Daniel Nixon

Realizacja światła: Nicholas Moloney

Pianino: Niv Marinberg

Głosy: Josh Price, Jason Tamiru

Kierownik techniczny: Cecily Rabey

Producent: Josh Wright

Po spektaklu odbędzie się rozmowa z twórcami i twórczyniami prowadzona przez Alicję Müller.

Kuratorzy programu: Paweł Łyskawa, Eryk Makohon

Organizatorzy: Cricoteka, Krakowski Teatr Tańca

Zespół realizujący projekt: Mariusz Gąsior, Valentyna Khomenko, Małgorzata Kmita – Fugiel, Magdalena Link-Lenczowska, Zofia Mikołajska, Aldona Mikulska, Andrea Nikolov, Agnieszka Oprządek, Anna Rejowska, Aleksandra Treder, Michał Warmusz, Weronika Wawryk, Natalia Zarzecka, Izabela Zawadzka

Identyfikacja graficzna: Wojciech Kołek

Patroni medialni: Gazeta Wyborcza, Radio Kraków, Radio Kraków Kultura

Wsparcie medialne: taniecPOLSKA.pl

Projekt współfinansowany ze środków Miasta Krakowa.

Dofinansowano ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu „Taniec”.

Projekt realizowany w ramach programu Beyond Fronta: Bridging Periphery finansowanego ze środków Kreatywna Europa (2023-2026).

Sfinansowane ze środków UE. Wyrażone poglądy i opinie należą do autorów i niekoniecznie odzwierciedlają stanowisko Unii Europejskiej czy EACEA.